

Efter at Kommissionen havde afholdt 2 Plenarmøder, nedsattes der til Sagens videre Behandling et Udvalg bestaaende af *N. Mortensen, Nielsen-Klodskov, N. Pedersen-Nyskov* og *Waage*.

Det overdroges dette Udvalg at udarbejde en foreløbig Betænkning.

Den samlede Kommission har aflagt Besøg paa Husmands- og Havebrugsskolen i Landsgrav, Beder Havebrugsskole, Malling Landbrugsskole og Klank Højskole. Det af Kommissionen nedsatte Udvalg samt enkelte af Kommissionens andre Medlemmer har besøgt Sorø Husholdningsskole, Høng Folkehøjskole og Dalum Landbrugsskole.

Kommissionen har nu den Ære at afgive følgende Betænkning.

Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang, der fra Statens Side bør træffes Foranstaltninger til at skaffe Husmandsstanden den bedst mulige Fagdannelse, deler sig efter Kommissionens Anskuelse i 2 Spørgsmaal, alt eftersom man retter Tanken paa de bosiddende Husmænd eller paa den talrige Klasse ved det praktiske Landbrug uddannede Arbejdere, der efter deres Formuesforhold ikke let ville have Udsigt til at komme i Besiddelse af større Landejendomme end et Husmandsbrug. Medens nemlig de bosiddende Husmænd ere bundne til deres Bedrift og som Følge heraf kun kunne ofre kortere Tid til at skaffe sig theoretisk Uddannelse, ville de til sidstnævnte Klasse hørende Personer som Regel være i Stand til at ofre længere Tid til at skaffe sig Fagdannelse. For de bosiddende Husmænds Vedkommende kan der altsaa kun blive Spørgsmaal om at skaffe dem Adgang til kortere Kursus, medens der for de andres Vedkommende tillige bliver Spørgsmaal om at understøtte dem til længere Kursus paa en anerkendt Landbrugsskole.

For Tiden gives der som bekendt Stats-

understøttelse saavel til kortere som til længere Kursus.

Paa de aarlige Finanslove er der til Understøttelse til korte Landbrugskursus for Husmænd bevilget et Beløb af 2,000 Kr. samt et Beløb af 5,000 Kr. til Understøttelse af Husmænds og Husmænds Koners og Døtters Oplæring i økonomisk Havebrug. Det førstnævnte Beløb er fordelt mellem de landøkonomiske Fællesforeninger og Bornholms landøkonomiske Forening og anvendes som Understøttelse til Husmænd til Deltagelse i korte Kursus ved forskellige Højskoler og Havebrugsskoler. Tilskudet fra Staten er betinget af, at der enten af vedkommende Fællesforening eller en lokal Landboforening tilskydes et Beløb af samme Størrelse som Statstilskudet. Tilskudet paa 5,000 Kr. uddeles derimod gennem Haveselskaberne, og det fordres ikke, at der af disse eller Landboforeningerne skal ydes noget Bidrag.

Til længere Kursus paa Landbrugsskoler, der ere anerkendte i Henhold til Lov om Folkehøjskoler og Landbrugsskoler af 12te April 1892, ydes der gennem Amtsskoleraadene trængende Elever Understøttelse af den til Elever paa Høj- og Landbrugsskoler bevilgede samlede Sum af 180,000 Kr. Efter de Oplysninger, der have foreligget Kommissionen, er det dog kun en ringe Del af denne Sum, der anvendes til Elever paa Landbrugsskoler.

Det fremgaar af foranstaaende, at de Beløb, der af Staten anvendes for at skaffe den ubemidlede Del af Landbefolkningen den for dens Virksomhed fornødne Fagdannelse ere temmelig smaa i Sammenligning med de Beløb, der paa andre Omraader anvendes til Støtte for Landbruget. Da vort Landbrugs Fremgang i høj Grad beror paa, at Landbrugerne besidde den størst mulige faglige Indsigt, maa Kommissionen derfor anse det for meget betimeligt, at Spørgsmaalet, om Staten bør træffe yderligere Foranstaltninger, for at den faglige Dannelse kan spredes i større og